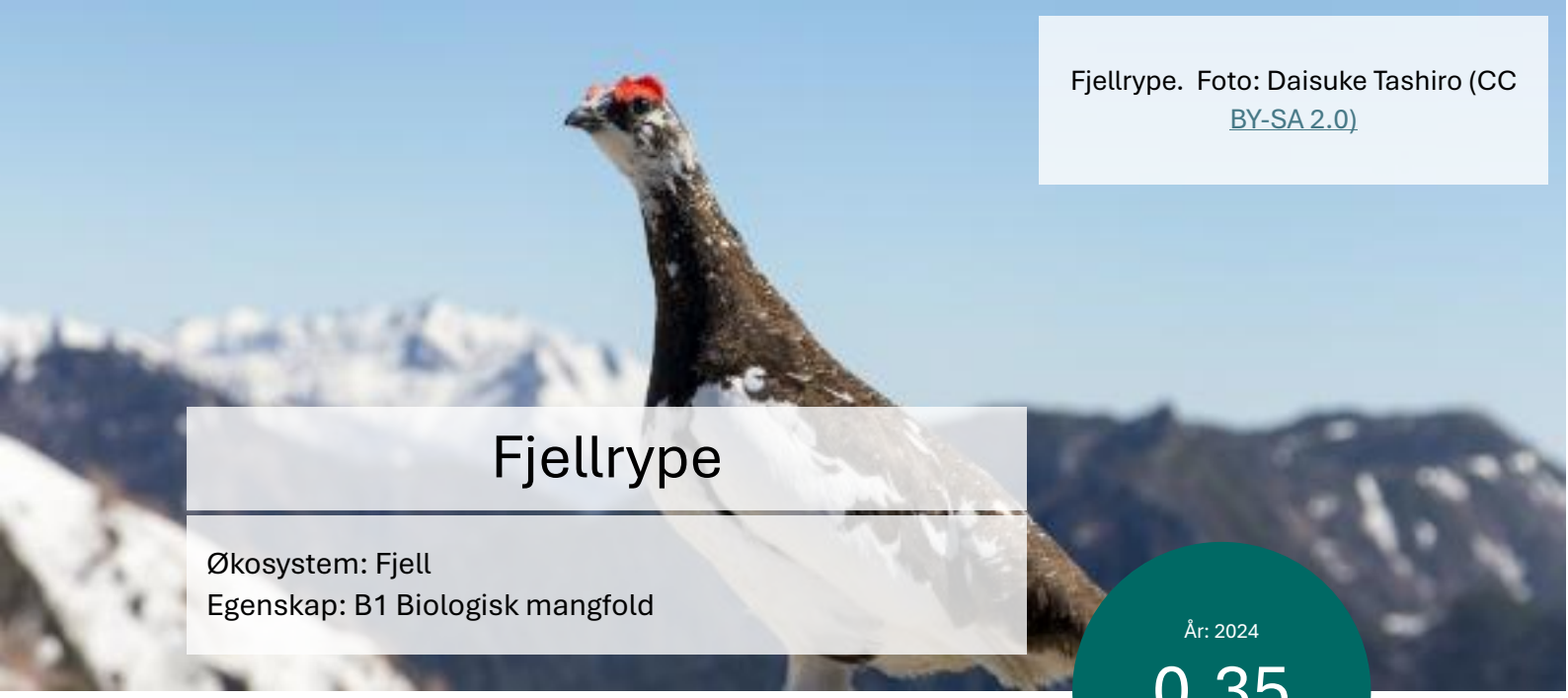

Fjellrype. Foto: Daisuke Tashiro (CC BY-SA 2.0)

Fjellrype

Økosystem: Fjell
Egenskap: B1 Biologisk mangfold

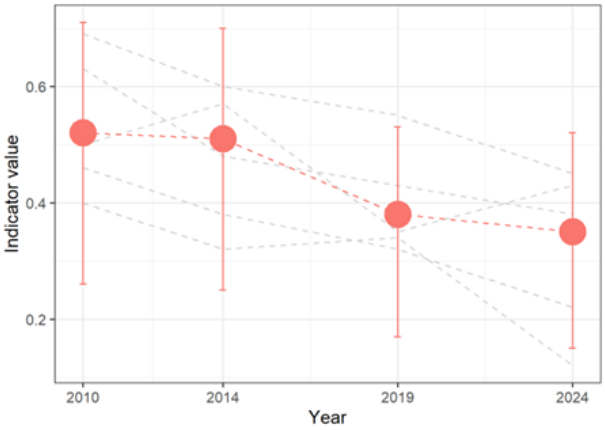
År: 2024

0,35

[0,15, 0.52]

Om indikatoren

Rype (*Lagopus muta*) er en hønsefugl som finnes over hele den norske fjellkjeden, hvor den lever hele året. Arten er følsom for menneskeskapte forstyrrelser, inkludert klimaendringer, gjennom deres effekter på både overlevelse og reproduksjon. Vi har relativt gode mengder data og kunnskap om denne arten og de ulike bestandene. Dette gjør rypa til en egnet indikator for økologisk tilstand i norske fjellområder. Arten er også en populær jaktfugl og reguleres delvis gjennom fastsetting av jaktkvoter.

Påvirkningsfaktorer

Fjellrype er følsom for flere menneskeskapte påvirkningsfaktorer, særlig klimaendringer, men også og jakt, habitatødeleggelse og forstyrrelser som følge av menneskelig aktivitet.

Figur 1. Indikatorverdi (y-aksen) for Norge fra 2010 til 2024 (x-aksen). Regionale verdier er vist med stiplede linjer.

Hvordan måles indikatoren

Bestandsstørrelsen av rype estimeres ved hjelp av en statistisk modell, i hovedsak basert på jaktstatistikk. Det antas i modellen at 10 % av bestanden skytes hvert år. Indikatoren er beregnet for utvalgte år. Les mer om indikatoren på naturindeks.no.

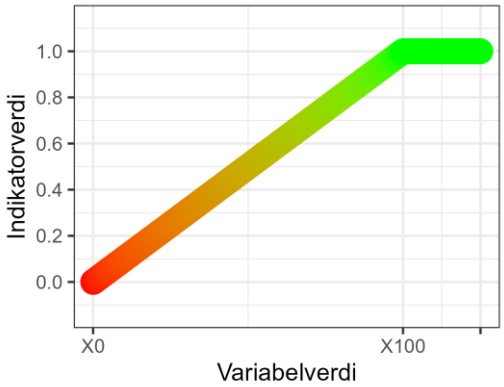
Sist oppdatert: 01.10.2026

Hvordan beregnes indikatoren

Referansetilstanden

Referansetilstanden er definert gjennom en statistisk modell som estimerer antall ryper under minimal menneskelig påvirkning. Dette tilsvarer skaleringsverdien X_{100}, som er fastsatt for hvert fylke. For eksempel er referanseverdien for Hedmark 49 300 individer. Den nedre skaleringsverdien, X_0, er definert som fullstendig fravær av ryper. Se figur 2.

Les mer om hvordan indikatoren beregnes her

Figur 2. Illustrasjon av forholdet mellom variabelverdier og indikatorverdier.

Hvordan skal endringer i indikatorverdien tolkes

En indikatorverdi på 1 betyr at rypebestanden er like stor eller større enn det vi forventer under referansetilstanden. Verdier som nærmer seg null indikerer at den gjennomsnittlige bestandsstørrelsen på fylkesnivå er avtagende.

Usikkerhet

Den rapporterte usikkerheten (konfidensintervallet) reflekterer usikkerheten i de statistiske modellen og den romlige variasjonen mellom fylker. Det er også en generell usikkerhet i datagrunnlaget og egnetheten til jaktstatistikk som grunnlag for populasjonsmodeller.

Kilde

Kolstad, A. 2026. Ptarmigan [Fjellrype] (ID: NO_PTAR_001) v. 1.0.0. ecRxiv: https://github.com/NINAnor/ecRxiv/tree/main/indicators/NO_PTAR_001

Anbefalt sitering

Kolstad, A. og Bjørkvoll, E. (red). 2026. Faktaark for Fjellrype. Økologisk tilstand i fjell for 2026. Norsk Institutt for Naturforskning.

Sist oppdatert: 01.10.2026